

ΑΡΧΙΜ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ EN BROOKLINE, MASS. U. S. A.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΩΣ ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΩΣ

ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ

*«Κτήσει γὰρ ἀγαθοῦ οἱ εὐδαίμονες,
εὐδαίμονες».*

ΠΛΑΤΩΝ

«Τὸ ἀγαθὸν οὐ παντ' ἐφίεται».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΤΥΠΟΙΣ "ΠΙΓΚΟΥΪΝΟΣ,, ΦΑΛΗΡΟΥ 6

ΑΘΗΝΑΙ 1954

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΑΡΧΙΜ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΝ ΒΡΟΟΚΛΙΝΕ, ΜΑSS. U. S. A.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΩΣ

ΠΡΟΠΑΙΔΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ

«Κτήσει γὰρ ἀγαθοῦ οἱ εὐδαίμονες,
εὐδαίμονες».

ΠΛΑΤΩΝ

«Τὸ ἀγαθὸν οὐ παντ' ἐφίεται».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΤΥΠΟΙΣ "ΠΙΓΚΟΥΪΝΟΣ," ΦΑΛΗΡΟΥ 6
ΑΘΗΝΑΙ 1954

12/11/83
[Handwritten signature]

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ
ΗΡΩΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΠΑΙΔΩΝ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

*«Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ...
ἐποίησέν τε ἐξ ἑνὸς πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ
παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας προσηταγμένους και-
ροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν
Θεόν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὖροιεν».*

(ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ Ἀρίου Πάγου)

*«Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ
Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον
ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υιο-
θεσίαν ἀναλάβωμεν».*

(ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου πρὸς Γαλάτας)

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
Πρόλογος	11
Εισαγωγή	13
Μέθοδος	18

I. ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εισαγωγικά	21
Ἐπί τῷ μύθῳ εἰς τὸν Λόγον	23
ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ. Ἡ ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	24
Θαλής 25, Ἀναξίμανδρος 26, Ἀναξίμανης 26, Ἡράκλειτος 27, Ὁ Λόγος 28, Ἐλεᾶται 29, Ζενοφάνης Παρμενίδης 30, Ἡ ἀλήθεια εἶναι θεῖα ἀποκάλυψις 31, Ἐμπεδοκλῆς 34, Ἀναξαγόρας 34, Νοῦς 35, Ἀτομικοὶ 36.	
Ἡ ΣΚΕΨΙΣ	37

II. Ἡ ΑΤΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εισαγωγικά	43
Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ	44
Τὸ δαιμόνιον 45, Τὸ νέον τοῦ Σωκράτους 46, Γνώσις τὸ πᾶν 49, Γνώσις ἢ Ἀρετὴ 49, Ἠθικὴ γνώσις 53.	
Ο ΠΛΑΤΩΝ	56
Τὸ πρόβλημα τοῦ κόσμου κατὰ Πλάτωνα	58
Αἱ Ἰδέαι 61, Ὁ κόσμος τῶν φαινομένων 68, Ἡ ὕλη 70, Ἡ Μετοχὴ 74.	
Ἡ Ἰδέα τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ	78
Ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου	83
Συμπέρασμα	88
Ἰδεαλισμὸς	89
Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ	90
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	99
Ἡ κίνησις. Ἡ ὕλη καὶ ἡ μορφή 100, Σχέσις μορφῆς καὶ ὕλης 104, Γένεσις τοῦ κόσμου 107, Ἡ σκοπιμότης ἐν τῇ φύσει 108, Τὰ τέρατα 109, Μορφή ἢ φύσις 110, Ἡ ἀτέλεια 112.	
ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΙΝΟΥΝ ΑΚΙΝΗΤΟΝ	116
Καθαρὰ ἐνέργεια 117, Αἰών, Ἐν, Ἀπειρον 118, Ἀκίνητον 119, Νοῦς ὁ Θεὸς 120, Τὸ πᾶν κινεῖται ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν 122.	
Ἰδέα καὶ Μορφή	127

III. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

133

Ὁ ἄνθρωπος 133, Ἡ ψυχὴ κατὰ Πλάτωνα 135, Ἡ ἄθνασία τῆς ψυχῆς 137, Ὀντολογικαὶ ἀποδείξεις 140, Ἡ Μετεμψύχωσις 143, Ἡ ψυχὴ κατ' Ἀριστοτέλη 146, Τριττὴ ἡ ψυχὴ 148, Ποιητικὸς καὶ παθητικὸς Νοῦς 151, Ἄθανατος νοῦς 155, Ἡ περὶ θεωρητικοῦ Νοῦ θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα αὐτοῦ 157, Ὑπὲρ ἀπόδειξιν ὁ ποιητικὸς νοῦς 163, Συμπέρασμα 166.

IV. ΗΘΙΚΗ

169

Εἰσαγωγικά 169, Εὐδαιμονία 171, Ἡ ἠθικὴ τοῦ Πλάτωνος 173, Ἡ οἰκεία ἀρετὴ 176, Ἡ θέα τοῦ Ὑψίστου Ἀγαθοῦ 183, Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ Ὑψίστον Ἀγαθόν 190, Φυγὴ 192, Τὸ ἀγαθὸν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη 194, Πρακτὸν καὶ κτητὸν τὸ ἀγαθόν 195, Ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ψυχῆς ἡ εὐδαιμονία 196, Τὸ κριτήριον τῆς ἀρετῆς 199, Ἐξίς ἡ ἀρετὴ 201, Τὸ ἀνικανοποίητον 203, Ἠθικαὶ καὶ θεωρητικαὶ ἀρεταὶ 207, Ἡ θεωρία εἶναι ἡ ὑψίστη εὐδαιμονία 209, Ὁμοίωσις πρὸς τοὺς θεοὺς 212.

ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ 217

V. Η ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

219

Ἡ Στωικὴ Φιλοσοφία 220, Ὁ ἄνθρωπος 222, Ἡ Εἰμορμένη 225, Ἀνασκόπησις 227, Ἡ ἀβεβαιότης 229, Ὁ θάνατος 231, Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου 235, Τὰ Μυστήρια 237, Ἡ ἰδέα τοῦ Σωτῆρος 238, Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο 240.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ — ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ 242

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 249

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς παρούσης ἐργασίας παρεκινήθη ἐκ τῶν σπουδῶν μου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου τῆς Γερμανίας.

Ὁ ἰδιαίτερος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ καθηγηταὶ συνύφαινον τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς Θεολογίας ἢ διαφώτισις τῶν ὑψηλῶν δογματικῶν Ἀληθειῶν διὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς λύσιν τῶν φιλοσοφικῶν αἰνιγμάτων διὰ τοῦ πλουσίου φωτὸς τῆς θρησκείας, μὲ ὠδήγησαν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς στενοτέρας σχέσεως ποὺ ὑπάρχει μετὰ τῆς Χριστιανικῆς Ἀληθείας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς ἰδίας φιλοσοφίας.

Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία προηγῆθη ἱστορικῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀνέβη ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Μὲ ἀκόρεστον τὴν δίψαν πρὸς τὴν ἀληθειαν ἐφθασεν ὁ νοῦς τοῦ Ἑλλήνος φιλοσόφου μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τοῦ θείου—ἡ εἴσοδος εἰς τὰ φαινόλουστα ἀνάκτορα τῆς ἀληθείας εἶναι ἀδύνατος εἰς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον.

Ἐκεῖ, πρὸ τοῦ ἀπροσίτου θείου, ὁ φιλοσοφῶν ἄνθρωπος εὔρε τὸ καλόν, τὸ ὠραῖον, τὸ ἀγαθόν· εὔρε τὸν σκοπὸν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς τὰ ἐκεῖ κατηνθύνθη καὶ κατευθύνεται μέχρι σήμερον ἡ ἀνθρωπότης, διὰ νὰ εὔρη τὴν πραγματικὴν τῆς εὐδαιμονίαν καὶ γαλήνην. Οὕτω τὸ Ἑλλην. πνεῦμα προπαρεσκεύασε τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐγένετο πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ διὰ τὸν Ἐθνικὸν κόσμον καὶ ἐσήμανε οὕτω τὸ ποθητὸν «Πλήρωμα τοῦ Χρόνου», διὰ νὰ ἐξαποστείλῃ «ὁ Θεὸς τῶν υἱὸν Αὐτοῦ», διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πιστεύοντας τὸ δικαίωμα νὰ γίνων «τέκνα τοῦ Θεοῦ».

Διὰ τοῦτο ἡ γνωριμία μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶναι ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν τοῦ ὑψηλοῦ περιεχομένου τῆς Θείας Ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

«Πρὸς τὰ ἄνω» ὑπῆρξεν τὸ σύνθημα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Πρὸς τὰ ἄνω πρέπει νὰ ἀναβαίῃ διαρκῶς καὶ ἡ διψῶσα τὸν Θεὸν εὐγενῆς ψυχὴ τοῦ πιστοῦ. Τὸ σταμάτημα θὰ γίνῃ μόνον πρὸ τοῦ θείου, ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ μας. Μόνον ἐκεῖ θὰ γνωρίσωμεν τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸν μας. «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός», ἔλεγε μετ' ἀνακουφίσεως ὁ Παῦλος, ὁ

ὁποῖος ἐζήτει τὸ τέλειον καὶ τὸ εὖρον ἐν τῇ ἐνώσει του μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀκριβῶς συνεγράφη ἡ παροῦσα ἐργασία. Ἐὰν δι' αὐτῆς δυνηθῶμεν νὰ παράσχωμεν τὴν παραμικρὰν βοήθειαν εἰς τὴν πνευματικὴν προσπάθειαν τῶν πιστῶν πρὸς καλυτέραν κατανόησιν τῆς Θεησκείας τῶν ἐὰν παρακινήσωμεν τὸν ἀναγνώστην, ὥστε καὶ μόνος του νὰ θελήσῃ νὰ συνανέβῃ μετὰ τῶν φιλοσόφων τὴν τιμητικὴν διὰ τὸν ἄνθρωπον κλίμακα τῶν πνευματικῶν ἀναβάσεων, ἣτις χωρεῖ μέχρι τοῦ θείου, νὰ θεωρήσωμεν τὸν σκοπὸν τῆς μικρᾶς ταύτης πραγματείας ὡς πραγματοποιηθέντα.

BROOKLINE MASS., U. S. A.

1η Ἰουνίου 1953

Ἄρχιμ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ